

Η "Λέξη" δημοσιεύει κατά αποκλειστικότητα αποσπάσματα ανέκδοτης συνέντευξης, που είχε παραχωρήσει ο Γιώργος Σεφέρης το 1971 στην Γαλλίδα συγγραφέα Ανν Φιλίπ, σύζυγο του μεγάλου ηθοποιού Ζεράρ Φιλίπ. Ολόκληρο το κείμενο της συνέντευξης, που βρίσκεται σε τρεις μαγνητοταινίες, θα κυκλοφορήσει σύντομα από τις εκδόσεις Καστανιώτη.

Για την Ανν Φιλίπ, τη συνάντησή της με το Σεφέρη και το ιστορικό της συνέντευξης μιλά ένας καλός φίλος της Γαλλίδας συγγραφέως, ο Κύπριος κριτικός, Πρόεδρος του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου κ. Πάνος Παιονίδης. Στον κ. Παιονίδη εμπιστεύτηκαν τα παιδιά της Ανν Φιλίπ τις πολύτιμες μαγνητοταινίες της συνέντευξης μετά το θάνατο της μητέρας τους τον Απρίλη του 1990.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ - ANN ΦΙΛΙΠ
ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΙΑΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΠΟΥ ΔΟΘΗΚΕ ΠΡΙΝ 20 ΧΡΟΝΙΑ

του ΠΑΝΟΥ ΠΑΙΟΝΙΔΗ

Η Τρουβίλ είναι μόλις δυο ώρες με το τραίνο από το Παρίσι. Ψαροχώρι, ίσως άλλοτε, στις ακτές του ωκεανού, αντίκρυ στο μεγάλο λιμάνι της Χάβρης, μετατράπηκε στις μέρες μας σε παραθεριστικό κέντρο που συγκεντρώνει κυρίως καλλιτέχνες. Εκεί μας προσκάλεσε η κόρη της καλής μας φίλης Ανν φιλίπ, η Ανν Μαρί φιλιπ και όταν καθήσαμε στο τζάκι και αρχίσαμε να μιλάμε για την μητέρα που είχε φύγει πριν από μερικούς μήνες, διαπιστώσαμε πως εντελώς συμπτωματικά, εκείνη η μέρα, 2 του Νιόβρη, ήταν η Μέρα των Ψυχών.

Ο θάνατος είχε έρθει τον Απρίλη. Λίγες μέρες πιο πριν, η Ανν Μαρί, γνωστή πια ηθοποιός, είχε επισκεφθεί την πολιτειούλα και την γοήτευσε η ιδέα της αγοράς ενός σπιτιού πλάϊ στη θάλασσα. Το είχε μιλήσει μάλιστα με τη μητέρα και θα πήγαινε και εκείνη στην Τρουβίλ. Αντί για τη μητέρα όμως έφτασε ένα τηλεφώνημα από τον αδελφό, τον Ολιβιέ. Η μητέρα είχε μεταφερθεί εσπευμένα σε Νοσοκομείο. Προτού συνέλθει η Ανν Μαρί ένα δεύτερο τηλεφώνημα της ανάγγελλε το μοιραίο.

Τριγύρω στο τραπέζι είναι ο Ζερόμ, ο σύζυγος, κριτικός σε λογοτεχνική εφημερίδα και τα τρία παιδιά ο Γκαμπριέλ, η Ζιαν και ο Κλεμάν. Η Ανν Μαρί δίνει μεγάλη σημασία στο δέσιμο της οικογένειας. Τα γυρίσματα των ταινιών φυσικά την μεταφέρουν συχνά και εκτός της Γαλλίας, όπως έγινε πρόσφατα, που απουσίαζε τρεις ολόκληρους μήνες στην Ιταλία, όταν όμως είναι ελεύθερη είναι συνέχεια με τα παιδιά.

Μου αρέσει, λέει, να αγγίζω τα παιδιά μου, να τα φιλώ, ακόμη και να τα δαγκώνω... Η μητέρα μου ήταν διαφορετική. Ήταν μια ισχυρή προσωπικότητα, μια διανοούμενη και δεν της ήταν εύκολο να είναι μητέρα.

Ο πατέρας είχε πεθάνει όταν ήμουν πέντε χρονών. Όταν έγινα 15 ένωθα τρομερά θλιμμένη. Είχε εξαφανίσει όλες τις φωτογραφίες του. Δεν ήθελε να ζούμε κάτω από τον θρόλο του Ζεράρ. Ήθελε να βρούμε μόνοι τον δρόμο μας".

Είχαμε επισημάνει και μεις αυτή την άρνηση της Ανν φιλίπ να μπει σε κουβέντα για τον Ζεράρ. Στην Ραματουέλ μάλιστα, στο νότο, όπου μας φιλοξένησε, είχε αρνηθεί με διακριτικότητα να μας συνοδεύσει στον τάφο του Ζεράρ, που είχε μετατραπεί σε χώρο λαϊκού προσκυνήματος.

"Ήταν όμως, συνεχίζει η Ανν Μαρί, μια σπουδαία μητέρα, μια μεγάλη μητέρα". Γι' αυτό πρώτη της σκέψη μετά το θάνατο της ήταν να βρει κάποιο τρόπο να διατηρήσει τη μνήμη της. Και να την τοποθετήσει πλάϊ στον διάσημο πατέρα. Με πρωτοβουλία της λοιπόν καθιερώθηκε Διαγωνισμός Θεατρικού Έργου που θα φέρει το όνομα της Ανν φιλίπ. Και το έργο που θα βραβεύεται και θάνατο το πρώτο θεατρικό είτε νέου είτε φτασμένου συγγραφέα θα εγκαινιάσει το θεατρικό φεστιβάλ που γίνεται κάθε χρόνο στην Ραματουέλ και φέρει το όνομα του Ζεράρ φιλίπ. Στην Επιτροπή του Διαγωνισμού δήλωσαν ήδη συμμετοχή διασημότητες του θεάτρου όπως ο φιλίπ Νουαρέ, η Λιουντμίλα Μικαέλ, ο Φρανσίς Μπερά, ο Ζαν Κλωντ Μπριαλί κ.ά.

Μιλήσαμε και για άλλα πολλά με την Ανν Μαρί και τον Ζερόμ εκείνο το κρύο βράδυ του Νιόβρη πλάϊ στον παγωμένο ωκεανό. Οι ίδιοι σε μια στιγμή μετάφεραν την κουβέντα στα ζεστά νερά της Κύπρου και της Ελλάδας. Και στον Σεφέρη. Όταν ^{είχαμε} τηλεφωνήσει για να συλλυπηθούμε για το θάνατο της μητέρας αναφερθήκαμε και στις μαγνητοταινίες με την συνέντευξη για τις οποίες είχαμε μιλήσει πολλές φορές με την Ανν φιλίπ. Και η Ανν Μαρί, έστω παιδούλα τότε, ήταν εκεί και γνώριζε. Αν και ήταν αμυδρή μέσα της η εικόνα του Ποιητή.

Όλα ξεκίνησαν το 70. Κάποια μέρα ένας συνάδελφος της Ανν φιλίπ στο εκδοτικό Γκαλιμάρ, της είπε ότι βρίσκεται στο Παρίσι ο Έλληνας Νομπελίστας για ιατρικές εξετάσεις. Κι' εκείνη έτσι απλά είπε πως θα μπορούσε να φιλοξενήσει το ζεύγος Σεφέρη στο σπίτι της, στη Ρου Τουρνόν 17, δύο βήματα απο το θέατρο Οντεόν και την Σορβόνη. Και πράγματι φιλοξενήθηκε στο σπίτι της Ανν φιλίπ ο Σεφέρης. Και ανταπέδωσε την φιλοξενία τον επόμενο χρόνο προσκαλώντας την φίλη μας στην Αθήνα. Και εκείνη πήγε κι' έμεινε 15 ολόκληρες μέρες και επειδή είχε μέσα της και το νεύρο της δημοσιογράφου - όπως έκανε και σ' ένα παλαιότερο ταξείδι της στην Κίνα-πήρε μαζί της ένα μαγνητόφωνο.

Περπάτησαν ^{τον} με Ποιητή στον Αρχαίο Βράχο, πήγαν στους Δελφούς, στο Σούνιο και τα απογεύματα κουβέντιαζαν ώρες πολλές στον μικρό κήπο του σπιτιού του.

Όλα αυτά μας τα διηγόταν με λεπτομέρειες η Ανν φιλίπ και μας έδειχνε με περηφάνεια το πολύτιμο απόκτημα της, τις τρεις μαγνητοταινίες από τη συνέντευξη.

Της μίλησε για τα παιδικά του χρόνια στην Σμύρνη και για την γκουβερνάντα που του διάβαζε μύθους του Λαφονταίν, της μίλησε για τα μαθητικά του χρόνια στην Αθήνα όταν αποστήθιζε στίχους του Ουγκώ και πιο ύστερα για την ανακάλυψη του Βερλέν, του Ρεμπώ, του Μαλαρμέ, του Βαλερύ, στην Γαλλία πια σαν φοιτητής.

Στις πολύωρες κουβέντες τους ο Σεφέρης φρόντισε πολύ να μυήσει την φιλοξενούμενη του στα μυστικά της νεοελληνικής λογοτεχνίας, στην γοητεία που έχουν οι ρίζες της που βυθίζονται στην Κρήτη του 17ου αιώνα. Της μίλησε με πάθος για τους δυο δασκάλους του, τον Μακρυγιάννη και τον Σολωμό, που τον δίδαξαν την απλότητα και την ακρίβεια.

Της μίλησε όμως ακόμη και για την δικτατορία και τους στρατιωτικούς που κρατούσαν τα ηνία της χώρας και της διάβασε τη γνωστή δήλωση του, όπου προφήτευε ότι στο τέλος περιμένει αμείλικτη η τραγωδία. Της ανέφερε και το ποίημα του "Οι γάτες του Αη Νικόλα", που δημοσίευσε στα "18 κείμενα" τον προηγούμενο χρόνο, την έκδοση που φιλοδοξούσε να στείλει ένα μήνυμα πνευματικής αντίστασης.

Της μίλησε και για την πίστη του στους νέους και για άλλα πολλά.

Όλα αυτά τα είχε και σε σημειώσεις η Ανν Φιλίπ και έτσι όπως προσπαθούσε να αναπλάσει τις κουβέντες της με τον Σεφέρη επαναλάμβανε συνέχεια πως το μέγεθος του ζητητή είναι πολύ μεγάλο. Αν και, πρόσθεσε, είναι τρομερά δύσκολο να μεταφερθεί στη γαλλική η ξένη ποίηση.

Στο θέμα Σεφέρης και της συνέντευξης που πήρε επιστρέψαμε την κάθε φορά που συναντιόμασταν με την Ανν - είτε στο Παρίσι είτε στη Ραματουέλ. Προσπαθούσαμε μάλιστα να πείσουμε την φίλη μας ναρθεί στην Κύπρο γιατί ίσως την κέντριζε η επαφή μένα νησί που τόσο αγάπησε ο Σεφέρης μια και ανακάλυψε στην Κύπρο την χαμένη του πατρίδα. Θέλαμε να σπρώξουμε την Ανν να αξιοποιήσει το υλικό που είχε στα χέρια της.

Η επιμονή μας ναρθεί στο νησί έγινε ακόμη πιο έντονη μετά την τραγωδία του 74, το πραξικόπημα, την εισβολή, την κατοχή, που έθεσαν κάτω από την μπότα του Τούρκου κατακτητή τέτοιους αρχαίους χώρους όπως την Σαλαμίνα και την Έγκωμη, που τραγούδησε ο Σεφέρης. Και οι γάτες του μοναστηριού του Αη Νικόλα στο Κάβο Γάτα που "άγρια πεισματικά μα πάντα λαβωμένες ξολοθρεψαν τα φίδια μα στο τέλος χαθήκανε" αποκτούσαν τώρα μια άλλη διάσταση.

Ανασκαλεύοντας τα χαρτιά μου με τις σημειώσεις και το αρχείο με την αλληλογραφία έπεσα σε επιστολή της Ανν με ημερομηνία 16 Μαΐου 1976. Ήταν όλο ευχαριστίες για ένα κυπριακό κιλίμι που της είχαμε στείλει για το εξοχικό της και πρόσθετε.

"Ονειρεύομαι ένα ταξίδι μου στη Λεμεσό για να σας δω αλλά έχω αυτό το πρόβλημα με τον φτωχό, γερδσκυλλο μου. Κανείς δεν μπορεί να τον αναλάβει και είναι τυφλός. Ήταν μια κακή χρονιά. Ο Αλαίν (Σ.Σ. ο πρώτος της γυιός από άλλο γάμο) και η Υβόν χώρισαν. Το ίδιο και η Ανν Μαρί με τον Ζακ. Τί να γίνει; Είμαι πολύ λυπημένη".

Δυο χρόνια πιο ύστερα μας είχε στείλει το μυθιστόρημα της "Ένα καλοκαίρι κοντά στη θάλασσα" με μια αφιέρωση, που έλεγε "Στην Έλλη και τον Πάνο αυτό το μυθιστόρημα που διασχίζει την Μεσόγειο".

Και στο μυθιστόρημα "Σπιράλ" βλέπω την ίδια περίπου αφιέρωση: "Με την ελπίδα ναρθώ κάποια μέρα στην Κύπρο".

Έχω την εντύπωση, ότι με τον χρόνο έδενε όλο και πιο πολύ μέσα στην Ανν Φιλίπ ο Σεφέρης με την Κύπρο και μ'ένα ταξίδι που θάκανε στο νησί για να δει τον Κόσμο του Ομήρου όπου συντελείται ακόμα το θαύμα. Το ταξίδι τελικά δεν πρόλαβε να το κάνει γιατί η φίλη μας είχε τους δικούς της προγραμματισμούς και τα προβλήματα φυσικά. Έγραφε σχετικά αργά και αυτό το επιβεβαιώνει και η κόρη, η Ανν Μαρί. Ήταν τρομερά απαιτητική απέναντι στον εαυτό της και δούλευε βασανιστικά τις σκέψεις της.

Η Ανν είχε γεννηθεί, όπως είναι γνωστό, στο Βέλγιο από νεαρή όμως ηλικία εγκαταστάθηκε, μετά τις σπουδές της, στο Παρίσι. Ουσιαστικά ξεκίνησε τη σταδιοδρομία της σαν δημοσιογράφος. Ταξίδεψε στην Κεντρική Αφρική φτιάχνοντας εθνογραφικές ταινίες, έκανε ένα απίθανο ταξίδι από την Κίνα στο Κασμίρ καβάλλα σε άλογο (μας διηγόταν με χιούμορ τις περιπέτειες της), πήγε στην Κούβα και δημοσίευσε ρεπορτάζ με τις εντυπώσεις της.

Στη λογοτεχνία μπήκε με μια έκρηξη, το 1964, μ'εκείνο το συγκλονιστικό "Όσο κρατάει ένας στεναγμός", όπου κατάγραψε με μια μοναδική μαστοριά τον αβάσταχτο πόνο, που έφερνε η γνώση του αργού θανάτου του αγαπημένου.

Είναι εκείνο ακριβώς το βιβλίο, που είχε μεταφράσει στα ελληνικά ο Στρατής Τσίρκας τον ίδιο νομίζω χρόνο της κυκλοφορίας του στη Γαλλία, που μας οδήγησε στην Ανν Φιλίπ.

Της τηλεφωνήσαμε όταν βρεθήκαμε στο Παρίσι και εκείνη είπε: "ελάτε για τσάϊ." Ψηλή, ευθυτενής με φωτεινά μάτια και ανοιχτό μέτωπο ακτινοβολούσε κυριολεκτικά ζωντάνια και πνευματικότητα. Όταν χωρίσαμε πρότεινε: Ελάτε μαζί μου στο εξοχικό μου στην Ραματουέλ. Φεύγω μεθαύριο.

Έτσι απλή, απέρρικτη και καλοσυνάτη παρέμεινε όλα τα χρόνια που την συναντούσαμε. Πάντα ολοπρόθυμη νακούσει, να μάθει, να δεχθεί νέες εμπειρίες, να συμμετάσχει στα οποιαδήποτε προβλήματα και έγνοιες. Εξάλλου όλα της τα βιβλία τα διαπερνά αυτή η συμπόνια και η βαθειά γνώση και κατανόηση των ανθρώπων.

Είμαι βέβαιος ότι η λύση που δίνεται τώρα στο θέμα της συνέντευξης της με τον Σεφέρη είναι λύση που και η ίδια θα την ήθελε.

Και κάτι σαν κατακλείδα που εξίζει να αναφερθεί. Όταν εμπιστευτήκαμε, τις μαγνητοταινίες με την συνέντευξη στον Θανάση Καστανιώτη ζητήσαμε όλα τα τυχόν δικαιώματα να σταλούν στο Ταμείο του διαγωνισμού για το καλύτερο πρώτο θεατρικό έργο, που φέρει το όνομα της Ανν Φιλίπ. Η ιδέα ενθουσίασε και τους εκδότες και την Ανν Μαρί. Έτσι η έκδοση αποκτά και μια ευρύτερη σημασία, που θα την ήθελε ίσως και ο Γιώργος Σεφέρης.